

היבטים לשוניים בפרשת וזאת הברכה פג¹

דקדוקי מילים וטעמים וחלקם בעלי שינוי משמעות והדרכה לקורא בקריאות חג הסוכות ובפרשת וזאת-הברכה וחתן בראשית ובהפטרה וגם בקריאת התורה של שמיני עצרת וההפטרה

מגילת קהלת בחו"ל נקראת בשמיני עצרת

א ז **שֶׁהֲנַחֲלִים**: מהפך בשי"ן כטעם משנה

א ט **וּמָה-שֶׁנֶּעֱשָׂה**: אין מתיגה זקף (דרבן), תיבת **וּמָה** מוקפת למילה שאחריה

א יז **הוֹלֵלֹת**: למ"ד שניה בחולם לא בשורק, יש מגילות שיש וי"ו אחרי הלמ"ד ועלולים לקרוא "הוללות".

וְשִׁכְלוֹת: שי"ן שמאלית

א יח **רַב-בָּעַס**: הר"ש בקמץ קטן

ב א **אֲנִסְכָּה**: הסמ"ך בשוא נע

ב ב **לְשִׁחֻק**: שי"ן שמאלית

ב ז **הִיָּה לִי**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה, כן הדבר גם בהמשך בפסוק

ב ח **שָׂרִים וְשָׂרוֹת**: שי"ן ימנית

ב ט **עֲמָדָה לִי**: טעם נסוג אחור לעי"ן והמ"ם אחריה בשווא נע

ב יא **וּפְנִיתִי אֲנִי אֲנִי** בחטף פתח והטעם בנו"ן וכן הדבר בפסוק הבא. בהמשך, האל"ף קמוצה ומוטעמת.

וּבְעַמְלִל: העמדה קלה בבי"ת בסגול המורה על מיועד

ב יג **וְרֵאִיתִי אֲנִי**: האל"ף קמוצה ומוטעמת. **כִּיתְרוֹן**: הכ"ף בחירק מלא והת"ו אחריה בשווא נע²

ב יד **גַּם-אֲנִי**: במלעיל בדומה לו בהמשך פס כד

ב טו **כְּמִקְרָה**: הר"ש בצירי

ב טז **לְחֻכָּם**: העמדה קלה בלמ"ד בסגול המורה על מיועד. **נִשְׁכָּח**: כ"ף קמוצה

ב יט **וַיִּשְׁלַט**: הלמ"ד בפתח

ב כ **לִיאֵשׁ**: היר"ד בפתח

ב כא **עַמְל-בוֹ**: געיה בעי"ן

ב כב **וּבְרַעְיוֹן**: גם הבי"ת וגם העי"ן בשווא נח. **שְׁהוּא**: השי"ן בשווא³

ב כו **וְלַחֹטָאֵ**: הטי"ת בסגול

ג א **זְמַן**: המ"ם בקמץ

ג ד **לְשִׁחֻק**: שי"ן שמאלית

ג יד **שִׁירָאוֹ**: געיה ביר"ד והר"ש אחריה בשווא נע⁴

ג טו **אֶת-נִרְדְּף**: ללא ה"א הידיעה, לא "את הנרדף" כמו שמצטטים בטעות

ג טז **מְקוֹם הַמְּשַׁפֵּט שָׁמָּה הָרָשָׁע**: הר"ש בסגול. **וּמְקוֹם הַצֹּדֵק שָׁמָּה הָרָשָׁע**: הר"ש בקמץ

¹ נקראת בשנת פד, והיא ממשיכה ומסיימת את פרשות שנת פג.

² בתהלים מה י בִּיקְרוּתֶיךָ בית בשוא ויר"ד בחירק במדויקים. לא: בִּיקְרוּתֶיךָ.

³ מנהג התימנים לקרוא שי"ן השימוש במשנה ובתלמוד בשוא ולא בסגול.

⁴ הקורא בשוא נח עובר למשמעות של "ראיה" במקום "ראה".

ג יח **שְׁהִים-בְּהֵמָה**: השי"ן בשוא הה"א אחריה בסגול

ג כב **אֵין טוֹב מֵאֲשֶׁר יִשְׁמַח הָאָדָם**: תיבת טוֹב בפטא ותיבת מֵאֲשֶׁר בקדמא

ד א **וְשִׁבְתָּי**: מלעיל הטעם בשי"ן. **אֲנִי**: אל"ף בחטף פתח, והטעם בנר"ן, כן הדבר גם בפסוק ז. **עֲשִׂיָהֶם**: העי"ן בחולם והשי"ן אחריה בשווא נע

ד ח **גַם-זֶה הֶבֶל**: שתי תיבות רצופות מוטעמות בתביר ולא מרכא תביר כבחלק מהדפוסים, כן הוא הדבר גם בהמשך ו ב. **וְעֲנִין רַע**: היר"ד בפתח והר"ש בקמץ

ד י **וְאֵילוֹ**: מונח באל"ף כטעם משנה והלמ"ד בחולם ורפויה ללא דגש

ד יב **הַמְשַׁלֵּשׁ**: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע ורפויה ללא דגש

ד יד **הַסּוֹרִים**: הה"א בקמץ והסמ"ך ללא דגש

ד טו **הַמְהַלְכִים**: געיה בה"א אך המ"ם אחריה בשווא נח

ה ז **וְגִזְלוֹ**: הגימל בצירי. **גְּבֵה מַעַל גְּבֵה**: הה"א לא בפתח אלא בפתח גנובה⁵

ה ט **בְּהֵמוֹן**: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע.

ה י **רְבוֹ**: במלרע

ה יא **לְעֲשִׂיר**: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המורה על מיודע

ה טז **וְכַעֲס**: במלרע, שם פועל ולא שם עצם. **וְחִלְיוֹ**: החי"ת בקמץ קטן והלמ"ד בשווא נח

ה יז **אֲנִי**: במלעיל. **לְאֶכּוֹל-וְלִשְׁתּוֹת**: התיבות מוקפות, אין מונח בתיבה הראשונה כבחלק מהדפוסים.

אֲשֶׁר-נִתְּן-לוֹ: געיה בנר"ן, כן הדבר גם בפסוק הבא

ה יח **וְהַשְּׁלִיטוֹ**: במלרע, הטי"ת מנוקדת בחולם

ו ב **זֶה הֶבֶל**: שתי תיבות רצופות מוטעמות בתביר. **וְחִלְיוֹ**: במלרע, הוא"ו בקמץ רחב והחי"ת חטופה

ו ג **לֹא-הֵיְתֵהּ לוֹ**: טעם נסוג אחור לה"א הראשונה, דגש חזק בלמ"ד מדין אתי מרחיק

ו ו **וְאֵילוֹ**: במלרע

ו ח **לְחָכְם**: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המורה על מיודע, נכון הדבר גם לגבי **מֵה-לְעֲנִי** בהמשך הפסוק וכן הדבר גם בהמשך הפרק

ז א **הַוּלְדוֹ**: הוי"ו בקמץ רחב והלמ"ד בשוא נע

ז ב **הוא סוֹף כָּל-הָאָדָם**: טעם טפחא בתיבת **הוא**

ז ג **מְשֻׁחָק**: שי"ן שמאלית. **יֵיטֵב לָב**: טעם נסוג אחור ליר"ד

ז ח **מְגִבֵה-רוּחַ**: התיבות מוקפות, אין טעם מרכא בתיבה הראשונה כבחלק מהדפוסים

ז י **שֵׁהִימִים**: מהפך כהטעמה משנית בשי"ן

ז יח **אֶל-תִּנַּח**: במלרע

ז כא **מְקַלְלָךְ**: למ"ד ראשונה בשווא נע וכ"ף סופית רפויה

ז כג **אֶחְפְּמָה**: הכ"ף קמוצה ומוטעמת⁶

ז ג **מְשֻׁחָק**: שי"ן שמאלית. **יֵיטֵב לָב**: טעם נסוג אחור ליר"ד

⁵ הקורא הַ ha או הַּ hah משבש. יש פתח לפני הה"א, חלק קוראים אַּ ah, וחלק – וַּ wah.

⁶ משום מה מורגל בפי הציבור אֶחְפְּמָה. דרשה מפורסמת על פרה אדומה, וצריך לתקן את הדרשנים...

ז ח מְגִבָּה-רוּחַ: התיבות מוקפות, אין טעם מרכא בתיבה הראשונה כבחלק מהדפוסים

ז י שְׁהִימִים: מהפך כהטעמה משנית בשי"ן

ז יח אֶל-תִּנַּח: במלרע

ז כא מְקַלְלֶיךָ: למ"ד ראשונה בשווא נע וכ"ף סופית רפויה

ז כג אֶחָפְמָה: הכ"ף קמוצה ומוטעמת

ז כו וּמוֹצֵא: הצד"י בסגול. יִלְכֹּד בָּהּ: טעם נסוג אחור ללמ"ד

ז כט חֲשֻבְנוֹת: החי"ת בחיריק חסר ובשי"ן אחריה דגש חזק ושווא נע

ח א פִּשֶׁר: הפ"א בצירי

ח ד יֹאמֶר-לֹו: געיה ביר"ד

ח י זָבָאוּ: הו"ו בראש המילה בקמץ

ח יא פִתְגָם: הגימ"ל רפויה. בְּנֵי-הָאָדָם: געיה בבלי"ת השוואית

ח יב חֹטֵא: הטי"ת בסגול. אָנִי: במלעיל. יִהְיֶה-טוֹב: געיה ביר"ד הראשונה ודגש חזק בטי"ת מדין דחיק.

ח יד יִרְאוּ: היר"ד בחירק מלא והר"ש אחריה בשווא נע

ח טו אֲשֶׁר-נָתַן-לֹו: געיה בנר"ן הראשונה

ח טז וְעַבְדֵיהֶם: אין לקרא וְעַבְדֵיהֶם

ט ב כַּחֲטָא: הטי"ת בסגול

ט ז וְשָׁתָה: געיה בשורק והשי"ן בשווא נע

ט ח וְשָׁמַן עַל-רֵאשֵׁיךָ אֶל-יַחֲסֶר: טעם טפחא בתיבת וְשָׁמַן

ט ט נָתַן-לְךָ: געיה בנר"ן הראשונה

ט יב בְּמִצּוֹדָה: הצד"י בחולם

ט טז וּמִצָּא בָּהּ: טעם נסוג אחור למ"ם. וּמִלֵּט-הוּא: הלמ"ד בפתח

ט טז אָנִי: במלעיל

ט יח וְחוֹטָא: הטי"ת בסגול

י א זְבוּבֵי מוֹת: טעם נסוג אחור לבי"ת הראשונה

י ה שִׁצָא: הצד"י בקמץ

י ח יִשְׁכְּנוּ: השי"ן בשווא

י ט יִסְכּוּ בָם: טעם נסוג אחור לסמ"ך

י יג הוֹלְלוֹת: כאן הלמ"ד השניה בשורק ולא בחולם

י יז בִּשְׁתִּי: השי"ן בשווא נע והטעם בתי"ו

י יח הַמְקַרְהָ: המ"ם דגושה⁷

י כ יִגִּיד: הגימ"ל בצירי

יא א שִׁלַּח: השי"ן פתוחה ודגש חזק בלמ"ד, לשון ציווי

בבנין פיעל

⁷ דבר שאינו מצוי ב"מפעל". בתהלים קד ג הַמְקַרְהָ בְּמִים עֲלִיּוֹתָיו הַמ"ם רפויה בשווא נע

יא ג אִם-יִמְלֹא: הלמ"ד בשוא נע והיא נשמעת, לא: יִמְלו

יא ד בְּעֵבִים: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע

יא ה בְּבִטָּן: ב"ת ראשונה שוואית. הַמְלֵאָה: כאן המ"ם דגושה, בשני מקומות אחרים: ללא דגש

יא ו יִכְשֹׁר: ש"ן קמוצה

יא ז לַעֲיִנִים: הלמ"ד בפתח

יא ט וְדָע: הדל"ת בקמץ

יא יב ד וַיִּקְוֶם: הקו"ף בשורק לא בחולם

יא יב ה הָאֲבִיזָנָה: הב"ת בחירק חסר והי"ד אחריה בחולם מלא ובדגש חזק, אין לקרוא את הב"ת בשווא

נח. וְסִבְבוּ: ב"ת ראשונה בשווא נע

יא יב ו וְתִשָּׁבֵר כָּד: הוא"ו בשווא נע וטעם נסוג אחר לש"ן; הבית בסגול

יא ז וַיֵּשֶׁב: הש"ן בחולם

יא יב יא כְּדַרְבָּנוֹת: הטעמה משנית בדל"ת, והיא בקמץ רחב הר"ש בשווא נע והב"ת רפויה ללא דגש

ובחולם⁸. וְכַמְשֻׁמְרוֹת: געיה בשורק, הכ"ף בשווא נח והש"ן שמאלית, המ"ם בשוא. אֲסַפּוֹת: הסמ"ך בקיבוץ והפ"א אחריה דגושה

יא יד כָּל-נַעֲלָם: הע"ן בשווא נח

קריאה לחג ראשון (בחר"ל גם בחג שני) ויקרא כב כז:

כב לג וְנִקְדַּשְׁתִּי: הטעם בת"ו מלרע

כג א בשבת עליית שני

כג ב דִּבְרֵי: ארבע פעמים מופיעה התיבה 'דבר' לאורך קריאה זו: שתי הפעמים הראשונות מוטעם בגרשיים ושתי הפעמים האחרונות בתביר

מְקַרְאֵי קֹדֶשׁ: הטעם לא נסוג, ולכן מקום הטעם באל"ף, כן הדבר בהמשך הפרשה

כג ג תַּעֲשֶׂה: העמדה קלה בת"ו שלא יישמע כפתח

כג ד בשבת עליית שלישי

כג ט בשבת עליית רביעי

כג טו בשבת עליית חמישי (שלישי לא בשבת)

כג יז מְמוֹשְׁבֵיכֶם: טעם קדמא מעל הב"ת. ככלל, תיבה זו תמיד תבוא בהטעמה משנית בהברה זו.

תְּבִיאֹ: דגש חזק באל"ף. שְׁתִּים: בחלק מהדפוסים מוטעם בטעם יתיב ובחלקם בפשטא

כג כב וְבִקְצֵרְכֶם: הב"ת בשווא נח למרות הגעיה בוי"ו. לַעֲנִי: העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המורה על מיודע

כג כג בשבת עליית ששי (רביעי לא בשבת)

כג כז בְּעֵשׂוֹר: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע

כג ל וְהֶאֱבֹדְתִי: הטעם בת"ו מלרע. העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת האל"ף שלאחריה

כג לב שְׂפִתְכֶם: הת"ו בשוא נע

⁸ יש ביטוי משובש "מילים פְּדוּרְבָנוֹת". מי שאומר כן מבטא כמעט את כל השיבושים האפשריים!!

כג לג בשבת עליית שביעי (חמישי לא בשבת)
כג לח שַׁבָּתָהּ ה' וּמְלַבֵּד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמְלַבֵּד... וּמְלַבֵּד כָּל-נִדְבָתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ: כל הדגושות
בתוך המילה בשוא נע

הפטרת חג ראשון זכריה יד עד הסוף:

ב הַבָּתִּים: הטעמה משנית בב"ת

ח וּבְחֶרֶף הַבִּי"ת בקמץ⁹

יא וַיֵּשְׁבוּ בָהּ: טעם נסוג אחור ליר"ד.

יג הַיְהִי-עוֹד: געיה ביר"ד הראשונה

יג מְהוֹמַת-ה': געיה בה"א

יח וְאִם-מִשְׁפַּחַת: יש להקפיד על הפרדת התיבות.

בָּאָה: במלרע

כא בִּירוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה: בשתי התיבות הבי"ת בחירק מלא והיר"ד אינה נשמעת

**הפטרת יר"ט שני לבני חו"ל:
מלכים א ח**

ב בַּחֲג: העמדה קלה בב"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע

ד וְהַלֹּיִם: כבכל מקום הלמ"ד רפויה בשוא נח. במדויקים אין געיא בה"א

ז פְּרִשִׁים: שי"ן שמאלית. וַיִּסְכּוּ הכ"ף דגושה. מְלַמְעָלָה: כבכל מקום הלמ"ד הראשונה רפויה בשוא נח

ח וַיְהִי שָׁם: טעם נסוג אחור ליר"ד הראשונה

יח הַטִּיבָת: בב"ת יש זקף קטון, לא זקף גדול

קריאת חול המועד סוכות, מפטיר שמיני עצרת ושמחת תורה, במדבר כ לה:

יש לשים לב להבדלים הדקים בין המקראות, פעמים עם וא"ו החיבור ופעמים ללא (לה בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי,

מִנְחָתָהּ, מִנְחָתָם), לפעמים בלשון יחיד ולפעמים בלשון רבים (לג בַּמִּסְפָּרִים כְּמִשְׁפָּטִים)

וזאת הברכה:

לג ב מִרְבֵּבָת: הבי"ת הראשונה בשוא נח¹⁰, כן הדבר גם בהמשך פס' יז. אֲשֶׁדָת: לפי הקרי הן שתי מילים

לג ג מִדְּבַרְתִּיךָ: הבי"ת בשוא נע עקב הדגש

לג ה וַיְהִי בִישְׁרוֹן מְלֹךְ: טעם טפחא בתיבת בִּישְׁרוֹן¹¹

רְאִשֵׁי טָם: טעם נסוג אחור לרי"ש

לג ו וְאֶל-יָמָת: המ"ם בחולם

⁹ חריג, אך כן הוא בכתר ארם צובה ולנינגרד.

¹⁰ יתכן שמי שחושש מהבלעת אות רשאי לקראו נע. בחלק מהחומשים כולל קורן הבי"ת מנוקדת בטעות בחט"ף פתח אך המקום היחיד בתורה ששווא זה הוא נע הוא בפרשת בהעלתך "ובנחה יאמר... רַבֵּת אלפי ישראל"

¹¹ רבים הקוראים ההולכים בעקבות השיר ומשבשים את ההטעמה ע"י הטעמת תיבת 'ויהי' בטפחא ומדגישים את הבי"ת. השיר גורם לשיבוש נוסף: קוראים בישורן מלעיל.

לג ז לַיהוּדָה: הַלְמַ"ד בַּחִירָק מֵלֵא, הַיּוֹ"ד הַיְנָה חֶלֶק מֵהַחִירָק וְלֹכֵן אֵין בֵּה נִיקוּד

לג ח עֲלִיית שְׁנִי

וּלְלוּי: הַלְמַ"ד הַרְאִשׁוֹנָה בְּשׁוּא נַח. בְּמִטָּה: הַבִּי"ת בְּשׁוּא לֹא בַּפְתַּח

לג י מִזְבַּחֶךָ: הַבִּי"ת בְּשׁוּא נַע וְלֹא בַּקֶּמֶץ אִו פְּתַח

לג יג עֲלִיית שְׁלִישִׁי

לג טו הַרְרִי-קָדָם: הַרִי"ש הַרְאִשׁוֹנָה בְּשׁוּא נַח¹²

לג טז שְׁכָנִי: הַטַּעַם בְּנוֹ"ן מֵלַרַע

לג יז הַדָּר: הַדְּלִי"ת בַּקֶּמֶץ. וְהֵם אֲלֵפֵי מִנְשָׁה: תִּיבוֹת אֵילוּ לְרֹב מוֹפִיעוֹת בְּרֵאשׁ הָעֵמוּד הָאֲחֵרוֹן, הַיּוֹת וְהַרְבֵּה קוֹרְאִים יוֹדְעִים אוֹתָם בַּעַל פֶּה יִשְׁנֵם רַבִּים שְׁאִינָם מִקְפִּידִים לְקוֹרְאִים מֵתוֹךְ הַקֶּלֶף וְאוֹמְרִים אוֹתָם בַּעַל פֶּה¹³

לג יח עֲלִיית רַבִּיעִי

לג יט שֵׁם יִזְבְּחוּ זְבַח־צֶדֶק: טַעַם טַפְחָא בְּתִיבַת שֵׁם. יַמִּים: הַיּוֹ"ד בַּפְתַּח וְדָגֵשׁ חֶזֶק בַּמ"ם, רַבִּים שֶׁל יָם.

וּשְׁפָנִי: שִׁי"ן שְׁמַאלִית. טְמוּנֵי חוֹל: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לַמ"ם

לג כֹּא וַיִּתָּא: מֵלַרַע! הַטַּעַם בְּתִי"ו בְּנִיגוּד לְקוֹרֵן וְדוּמִיו וְלֹא בִי"ד. הַיּוֹ"ד עֲצֻמָּה מִנּוּקֶדֶת בְּצִירֵי וְלֹא בְּסוּגוֹל.

רְאִשֵׁי טָעַם: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לַרִי"ש

לג כב עֲלִיית חֲמִישִׁי

יְרָשָׁה: מֵלַעִיל הַטַּעַם בְּרִי"ש. הַה"א לֹא בַּמִּפְיָק

לג כה וּכְיִמִּיךָ: הַכ"ף בְּשׁוּא נַח. דְּבַאֲךָ: הַדְּלִי"ת בַּקֶּמֶץ קֶטָן

לג כז חֲתוּן תּוֹרָה. יֵשׁ מִנְהַגִּים שׁוֹנִים, יֵשׁ מַעֲלִים אֵת כָּל הַמַּתְפַּלְלִים.

מְעַנָּה מֵלַרַע הַטַּעַם בְּנוֹ"ן. אֱלֹהֵי קָדָם: הַטַּעַם נִסּוּג לַמַּ"ד מֵלַעִיל. וַיִּגְרָשׁ: בַּמֵּלַעִיל

לג כח יַעֲרְפוּ טָל: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי שְׁתֵּי הַבְּרוֹת לִי"ד

לד יא לְכֹל־הָאֲתָת אֲזַלָּא גְרֵשׁ (קִדְמָא וְאֲזַלָּא) וְלֹא בַּגְרֵשִׁים

קְרִיאָה לַחֲתוּן בְּרֵאשִׁית:

וַיְהִי: גַם אִם יֵשׁ גְּעִיָּא בּוֹי"ו וְגַם אִם אֵין – הַיּוֹ"ד בְּשׁוּא נַח

א ג יְהִי אֶזְרָא: תִּיבַת יְהִי בְּמוֹנַח וְאִינָה מוֹקֶפֶת לְזוֹ שְׁאֲחִרְיָה כְּבַחֲלֵק מֵהַדְּפוּסִים

א ה קָרָא לִילָה: טַעַם נִסּוּג אַחֲרֵי לְקו"ף

א ו לַמִּים: הַלְמַ"ד קְמוּצָה

א ט וַיְהִי-כֵן: תִּיבָה בּוֹדְדַת בְּתַחוּם הַסִּילוּק (סוּף פְּסוּק) וּמוֹטַעַמַת בְּטַעַם זֶה בְּלַבָּד, כֵּן הַדְּבַר גַּם בְּהַמְשַׁךְ הַפְּרָק

א י יַמִּים: הַיּוֹ"ד בַּפְתַּח וְלֹכֵן הַמ"ם אַחֲרֵיָהּ בְּדָגֵשׁ חֶזֶק, רַבִּים שֶׁל יָם' כֵּן הַדְּבַר גַּם בְּהַמְשַׁךְ פֶּס' כַּב

¹² אין להשיגח בחטף בתנ"ך קורן ודומיו

¹³ בעיה נוספת: הצבור מצטרף לקורא בסיום הזה ועלולים להחסיר את סוף הפרשה מהשמיעה מהקורא... והערה נוספת: לפעמים הקורא הוא גם הגבאי מחלק העליות בעיקר בשני וחמישי. קורה שהוא קורא את המילים האחרונות בעל פה תוך שהוא מחפש את העולה הבא... או את המגביה והגולל... לעתים המתפללים מתחלקים לקבוצות קטנות, ופעמים רבות קוראים נערים שאינם מנוסים, וזה פתח לתקלות

א יא **תְּדַשָּׂא**: געיה בתי"ו והדל"ת בשווא נח. **דְּשָׂא**: הדל"ת ברביע ולא בזקף. **עֲשֵׂה פְּרִי**: טעם נסוג אחור לעי"ן, וכן בהמשך הפסוק **עֲשֵׂה-פְּרִי**, יש להעמיד קלות את קריאת העי"ן מפני געיה. בשני המקרים דגש חזק בפ"א הראשון אתי מרחיק, והשני מדין דחיק

א יח **וְלֹהֲבַדִּיל**: געיה בשורק והלמ"ד בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים

א כב **וַיְבָרֵךְ**: במלעיל וכן הדבר בכל המקרא

א כד **וַחֲתִיתוּ-אַרְץ**: געיה בחי"ת

א כט **לְאַכְלָהּ**: האל"ף בקמץ קטן והכ"ף אחריה בשווא נח, כן הדבר גם בפס' הבא

א לא **יוֹם הַשְּׁשִׁי**: היחיד מבין ששת ימי הבריאה בה"א הידיעה

ב א **וַיִּכְלֹ**: היר"ד בשווא נח¹⁴. המילה הזו נקראת מלרע, הטעם בלמ"ד¹⁵.

ב ג **שֶׁבֶת**: לשון עבר, השי"ן קמוצה והבי"ת אחריה רפויה

הפטרת וזאת הברכה, יהושע א א-יח:

ז **כָּכֹל-הַתּוֹרָה**: בטעם זקף כך ההטעמה בכתר ארם צובה¹⁶

ח **וְהִגִּיתָ בּוֹ**: דגש חזק בבי"ת מדין אתי מרחיק

יב **וְלֹרְאוּבְנֵי**: האל"ף אינה נשמעת, יש לקרא 'לורובני'. **הַמְנַשֶּׁה**: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע, יש לשים לב להבדל בצורה לעומת קודמיו **וְלֹרְאוּבְנֵי וְלִגְדֵי**

טו **מִזֶּרֶחַ הַשָּׁמֶשׁ**: יש להקפיד על הפרדת התיבות שלא יישמע כאילו כתוב **מִזֶּרְחָה שָׁמֶשׁ**

קריאת שמיני עצרת לבני חו"ל, דברים יד כב – טז יז:

יד כג **מִעֲשֵׂר**: העי"ן בשווא נח

יד כד **שֵׁאתוֹ**: השי"ן בשווא והאל"ף בצירי; אין להבליע את האל"ף, לא שאתו. **יְבָרְכֶךָ**: כ"ף ראשונה בשווא נח, על אף הקושי שבדבר. כן הדבר גם בהמשך הפרק

יד כה **בִּיְדֶךָ**: ולא בידך. הדל"ת בשווא נע לא בסגול והטעם בכ"ף

יד כו **תִּשְׁאַלְךָ**: געיה בתי"ו, האל"ף בקמץ רחב והלמ"ד בשווא נע. **וְאַכְלֶתָ שָׁם**: טעם נסוג אחור לכ"ף ודגש חזק בשי"ן מדין אתי מרחיק

טו א עליית שני

טו ב **לֹא-יָגֶשׁ**: שי"ן שמאלית

טו ד **יְהִי־בְךָ**: געיה ביר"ד הראשונה ודגש חזק בבי"ת מדין דחיק

טו ו **וְהִעֲבֹטְתָּ**: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה, ועל אף הקושי, הטי"ת בשווא נח

טו ז **תִּקְפֹּץ**: הפ"א דגושה

טו ט **קָרְבָּה**: הקו"ף בקמץ רחב והר"ש אחריה בשווא נע¹⁷. **וְרַעַה עֵינֶיךָ**: יש להקפיד, כבכל מקום אחר במקרא, על קריאת העי"ן שאם לא כן, משבש את משמעות הכתוב

¹⁴ וכן בהמשך קידוש ליל שבת: **וַיְבָרֵךְ. וַיִּכְלֹ. וַיְבָרֵךְ. וַיִּקְדָּשׁ**

¹⁵ משום מה בקידוש ובתפילה אפשר לשמוע קוראים אותה מלעיל

¹⁶ המפליא הוא בעוד ב'נוסח ומקורותיו' מצדד ר"מ ברויאר להטעים בזקף כנוסח כא"צ, הרי בספרי המקרא לרבות כתר

ירושלים הטעים ברביע כמו לנינגרד (ככל-התורה: אד. -התורה: ל. לא נתברר לי כרגע טעמו, ולכן עלינו לנהוג לפי כא"צ.

¹⁷ והקורא בשווא נח ובקמץ חטוף עובר לציווי.

טו יא **לַעֲנִיָּה**: העמדה קלה בלמ"ד למנוע הבלעת העי"ן החטופה, הנר"ן בחירק חסר ולכן היר"ד אחריה דגושה. **וּלְאַבְיָנָה**: הלמ"ד וגם הבי"ת בשווא נח, היר"ד בחולם והנר"ן אחריה בשווא נע: ול-אב-ינג

טו יב **וְעַבְדָּהּ**: הבי"ת בקמץ גדול ושוא נע בדל"ת, כן הדבר גם בהמשך פס' יח

טו יד **וּמִיקְבָּהּ**: המ"ם בחירק חסר והיר"ד אחריה דגושה ומנוקדת אף היא בחירק חסר

טו טז **אַהֲבָהּ**: הבי"ת בשווא נע

טו יז **תַּעֲשֶׂה-כֵּן**: העמדה קלה בתי"ו ודגש חזק בכ"ף מדין דחיק

טו יח **בְּשִׁלְחָהּ**: מילה זו מוטעמת בקדמא טעם מחבר, ולא בפשטא. לא בכל החומשים רואים את ההבדל, לכן אין לעמוד כאן

טו יט עליית **שלישי**

טו כ **תֹּאכְלֶנּוּ**: הכ"ף בשווא נע ולא בחטף פתח

טו כא **תִּזְבְּחֶנּוּ**: הבי"ת קמוצה

טו א **וְעֵשִׂיתָ פֶּסַח**: הפ"א בדגש חזק מדין אתי מרחיק

טו ב **וְזָבַחְתָּ פֶּסַח**: טעם נסוג אחור לבי"ת

טו ה **נִתְּן לָהּ**: הטעמה בתי"ו, אין טעם נסוג אחור לנר"ן

טו ו **לְשִׁבְן שְׁמוֹ שָׁם**: תיבת שָׁם בתביר, אין להסמיכה לתיבה שלפניה בזקף

טו ט עליית **רביעי**

טו יג עליית **חמישי**

טו **בְּאַסְפָּהּ מִגְרִנָּה**: גם האל"ף וגם הגימ"ל בקמץ קטן

טו טו **בְּכָל תְּבוּאָתָהּ**: בכל במהפך ולא במקף ולכן גם בחולם ולא בקמץ חטוף

טו טז **יִרְאֶה כָּל-זְכוּרָהּ**: בקדמא ואזלא ולא בתלישה (יש חומשים שכך הגירסא בהם)

טו יז **נִתְּן-לָהּ**: געיה בנר"ן

הפטר שמיני עצרת לבני חר"ל מלכים א ח נד-סו:

נד **מִכְרַע**: הכ"ף דגושה ובשווא נע. **פְּרָשׁוֹת**: שי"ן שמאלית

נה **וַיִּבְרָךְ**: במלעיל

נז **וְאֵל-יִטְשֶׁנוּ**: הטי"ת בשוא נע¹⁸

נט **וַיְהִי־ו**: וא"ו החיבור בשווא נע, לשון עתיד

סא **עַם ה' אֱלֹהֵינוּ**: טעם טפחא בתיבת עַם

סד **כִּי-עָשָׂה שָׁם**: טעם נסוג אחור לעי"ן. **וְאֵת חֲלָבֵי הַשְּׁלָמִים**: טעם טפחא בתיבת וְאֵת

סו **וַיִּבְרְכוּ**: הרי"ש בשווא נע. **וְטוֹבֵי לֵב**: טעם נסוג אחור לטי"ת

על מגילת קוהלת

¹⁸ פסוק זה נאמר גם בתפילה

יא ב ילקוט סופר. **תן חלק לשבעה וגם לשמונה**. אמרו במדרש: ביום השמיני עֲצַרְתָּ תְּהִיָּה לָכֶם (במדבר כט, לה), זה שאמר הכתוב 'תן חלק לשבעה' אלו שבעת ימי השבת, 'וגם לשמונה' אלו שמונת ימי מילה, ע"כ. ונראה לפרש, דהנה הש"ך (יו"ד סי' רס"ב) מביא ראיה דמילה ביום השמיני דוקא, ובמל תוך ח' פסול, דאי נימא דנימול תוך זמנו כשר, לא היה דוחה שבת, ע"ש. וזה הכוונה 'תן חלק לשבעה' אלו שבעת ימי השבת, ועם כל זה נדחית מילה מפניה, והטעם משום 'וגם לשמונה' אלו שמונת ימי מילה, דמילה קודם זמנו לא נחשב למילה. ומה שנסמך דרש ענין מילה למצות שמיני עצרת, יש לומר דהנה ידוע דסוכות מרמז על צל שדי שאנו מושגחים מאתו יתברך לבדו בלי שום אמצעי, ולא כאומות העולם שמושגחים ע"י אצטגנינות הזמן ע"י שר ומזל, אבל אנחנו נבחרנו לעם סגולתו להיות מושגח ע"י אחדותו יתברך שמו. ועל כן לאחר שהקרבתנו ע' פרים כנגד ע' אומות, אמר הקב"ה תעכבו עוד יום אחד ותעשו לי סעודה קטנה כדי שאשמח בכם אני לבדי בלא שום אמצעי. נמצא דענין שמיני עצרת מורה ובא על זה שישאל הם נחלת ה', והם תחתיו ומושגחים מאתו יתברך בלבד. והכי נמי הוא ענין מצות המילה שציוה ה' על המילה להיות אות וסימן שנבדלנו משאר אומות העולם. ועל כן החיוב ליתן אות ברית קודש על גופנו לידע שאנחנו נבחרנו לעם סגולה, והיא אות אהבה וחיבה שקל חי חלקינו וצורינו כרת ברית עם אבותינו ועמנו להשגיח עלינו בפרטיות בכבודו ובעצמו, למען בריתו אשר שם בבשרינו לטוב לנו כל הימים.

הרב אליעזר פולאיס נר"ו. א"ה מאחר ובפרשה זו רבו השינויים בלשון אונקלוס מלשון הכתוב ואף שרובן שינויים קלים, ראיתי לנכון להעתיק לשון אונקלוס תחת לשון הכתוב מילה במילה, ולחזור לפרש לשונו בלה"ק אף במקום שהדברים מבוארים, למען יעמוד עליהם המעיין, – ובמקומות הצריכים ביאור, בא הביאור בסוף כל פסקא ופסקא.

וְזֹאת הַבְּרִכָּה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ
ודא ברכתא דברך משה נביא דה' ית בני ישראל קדם מותיה

וְזֹאת הַבְּרִכָּה אֲשֶׁר בִּרְךְ מֹשֶׁה נְבִיא ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ

כתב רש"י לפני מותו סמוך למיתתו שאם לא עכשיו אימתי, וצ"ע מה השמיענו בזה, ואם היה בא לפרש למה לא בירכס קודם הוה ניחא, אבל לפרש אם לא עכשיו אימתי לכאן מיותר, ואפשר דר"ל שלא היו ראויים לברכה, והיה להמתין עד שיהיו ראויים, אלא לפי שהגיע זמן מיתתו לא היה באפשר לעכב הברכה. **א"ה**. לא ניחא למרייהו וגם למרע"ה לומר על ישראל שבהפרדם ממנו לא היו ראויים לברכה.

כנראה רש"י קובע שלא יתכן שמושה רבנו יפרד מהעם בלי ברכה!

וְיֹאמֶר יי מְסִינֵי בְּאֵ

וְיֹאמֶר יי מְסִינֵי בְּאֵ וזיהור יקריה מסעיר אתחזי לנא

ואמר ה' מסיני אתגלי

וזהר כבודו משעיר נראה לנו

ויאמר ה' מסיני נתגלה

וְאֶתְּה מְרַבֵּת קֹדֶשׁ

ועמיה רבבות קדישין

ועמו רבבות קודש

הַזֹּפִיעַ מֵהַר פָּאָרָן

אתגלי בגבורתיה על טורא דפרן

נתגלה בגבורתו מהר פארן

פירש **וְאֶתְּה** כמו וְאֶתְּה בחיר"ק תחת האל"ף (מרפא לשון), ור"ל שבאו עמו רבבות מלאכים קדושים. כתב רש"י מרבבות מקצת רבבות, וגם לשון אונקלוס רבבות א"ש כפי" זה, ונכת"י איתא רבי רבון, ומ"מ צ"ע למה השמיט המ"ס.

מִיְמִינוּ אֵשׁ דָּת לָמוֹ

כתב מינייה מגו אשתא אוריתא יהב לנא

כתב מינו מתוך האש תורה נתן לנו

מפרש מדברותיך מלשון דברים, וכ"ה לפרש"י, מיהו עיקר כונת הכתוב אין אונקלוס מפרש כפרש"י שמקבלים מצוותיו.

התורה שנכתבה בימינו נתן לנו מתוך האש. ע"כ. ממשיך לפרש כדרכו כמעט עד סוף הפרשה.

פניני תרגום יונתן¹⁹. מה הפירוש וְאֵתָהּ מְרַבֵּת קֹדֶשׁ, האם רבבות קודש הוא שם מקום? רש"י מפרש שרבבות קודש' אינו שם מקום, אלא הם המלאכים, – רבבות מלאכי קודש. ומשמעות המקרא שה' הגיע מרבבות קודש' – הוא שה' נגלה לישראל ועמו מקצת מרבבות מלאכי קודש. ולא שה' פרש מרבבות מלאכי הקודש ונגלה לישראל²⁰.

גם ת"י מפרש בדרך זו, אלא שמוסיף מילה אחת המלמדת על אופן ההתגלות: וְאָמַר יי מן סיני אֲתַגְלִי לְמִתַּן אֲוֵרֵיִתָא לְעַמִּיּהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְדָנַח זִיו אִיקָר שְׂכִינְתִּיהּ מִגְּבֻלָא לְמִיִּתְנָה לְבָנָי דְעֵשׂוֹ וְלֹא קִבִּילוּ יְתָהּ, הוֹפֵעַ בְּהִדְרַת אִיקָר מְטוּרָא דְפֶאֶרְן לְמִיִּתְנָה לְבָנָי דְיִשְׁמַעְעָל וְלֹא קִבִּילוּ יְתָהּ. הִדְר וְאֲתַגְלִי בְּקֹדֶשׁא עַל עַמִּיּהּ בֵּית יִשְׂרָאֵל וְעַמִּיּהּ רִיבּוֹן מוֹלְאָכִין קֹדֶשִׁין. כְּתָב יְמִינִיהּ וְאֲוֵרֵיִתָא מִגּוֹ שְׁלֵהוּבִית אֲשֶׁתָא. פְּקוּדֵיָא יְהִב לְהוֹן: וְיֵאמֵר ה' מסיני נגלה לתת תורה לעמו בית ישראל, וזרח זיו כבוד שכינתו משעיר ליתנה לבני עשיו ולא קיבלו אותה. הופיע בהדרת כבוד מהר פארן ליתנה לבני ישמעאל ולא קיבלו אותה. חזר ונגלה בקדושה על עמו בית ישראל, ועמו רבוא רבואות מלאכים קדושים. כתב ימינו ותורתו מתוך שלהבת אש, מצוות נתן להם. בת"י מבואר שאופן התגלות ה' אל כל אומה ואמה היה בדרך אחרת. לבני עשיו – זרח זיו כבוד שכינתו. לבני ישמעאל – הופיע בהדרת כבוד. ולבני ישראל נתגלה 'בקדושה'.

והנה אופן ההופעה לבני עשיו וישמעאל נאמר במפורש בלשון המקרא – וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהַר פֶּאֶרְן²¹. אך מנין לתרגום יונתן שההתגלות לישראל היתה בקדושה? ולכאורה למד זאת מכך שה' הופיע עם רבבות מלאכי הקודש, הופעה זו של 'רַכֵּב אֱלֹהִים (תהלים סח, יח)' שהיא התגלות ה' בלווית מחנות רבבות המלאכים, היא גילוי קדושה. בספר 'נושאי כלי יהונתן' הוסיף, שבאופן התגלות זו הראה ה' לבני ישראל, שהתורה מקדשת את האדם, כי ראו את רוממות המלאכים הפרושים מכל טומאה ואיסור, ומיד קבלו ישראל את התורה בלי לשאול שום שאלות.

ביאור שתי ההתגלויות המוזכרות בפסוק בפסוק לכאן מבואר שהיו שתי התגלויות לישראל: א. ה' מסיני בא – התגלה ליתן את התורה לעמו בית ישראל. ב. וְאֵתָהּ מְרַבֵּת קֹדֶשׁ – חזר ונגלה בקדושה על עמו בית ישראל. אולם ברש"י נראה שהם שני שלבים שונים, אשר בתחילת הפסוק מדובר על ההתגלות של מתן תורה שהיתה לאחר שכבר הסכימו לקבל את התורה. ואילו בהמשך הפסוק מתואר סיבוב ה' אצל האומות ואצל ישראל שקדם להתגלות במתן תורה. גם סוף הפסוק – מִיְמִינוּ אֵשׁ דָּת לְמוֹ, חוזר למעמד הר סיני האמור בתחילתו. בטעם הדבר עיין בפירוש האור החיים כאן.

א"ה. מובא כאן קטע מדברי אור החיים, ובה נגמור את המובא מ'פניני תרגום יונתן'. רז"ל אמרו (ספרי) יצא לקראת ישראל מסיני, וזרח משעיר שפתח לבני עשיו ליתן להם התורה, הופיע מהר פארן שהלך גם כן לישמעאל, וקשה למה התחיל במאוחר שהוא מסיני בא שזה היה אחר שפתח לשעיר ולפארן ולא קבלו ויצא לקראת ישראל כשרצה ליתנה להם, עוד צריך לדעת למה שינה לדבר בג' לשונות בא זרח הופיע והיה לו לכוללם יחד על זה הדרך מסיני בא ומשעיר ומפארן, עוד למה בסיני הקדים זכרון המקום ואחר כך מה שהיה ממנו ובפארן ושעיר הקדים הבא ואחר כך המקום:

אכן יתבאר הענין בהעיר אומרם ז"ל למה לא זכו האבות ובפרט יעקב שהיתה מטתו שלימה לתת להם ה' תורתו, ואמרו (בראשית רבה פרק ע"ד) שהטעם הוא לפי שאין שכינה שורה על פחות מס' ריבוא, ונתינת התורה צריכה היתה השראת שכינה, כמו שכן מצינו ויירד ח' על הר סיני (שמות י"ג, ב), והנה יאמר האומר הלא מצינו שאפילו שנים שיושבים ועוסקים בתורה אמרו במשנה (אבות פ"ג) שכינה שרויה ביניהם, לזה אמרו קדמונינו יודעי דעת כי מה שאנו אומרים שצריך ס' רבוא הוא על השראת כללות השכינה, ומה שזוכים עשרה שיושבים ועוסקים בתורה או שנים

¹⁹ מודעת זאת שיונתן בן עוזיאל לא תרגם את התורה. מה שמכונה 'תרגום יונתן' על התורה הוא לקט מדרשי מאוחר למדי, אולי מימי הגאונים. בליקוט מדרשי זה יש חידושים מעוררי ענין רבים.

²⁰ עיין בכלי יקר שהביא יש אומרים' שה' פרש מרבבות המלאכים שאמרו: 'חמדה גנוזה אתה בא ליתנה לבשר ודם' וכמבואר בשבת פח:.

הוא על אות א' שמאיר ממנה המופיע במי שיתעורר להדבק בקדושה כל אחד כפי כחו, ואין דומה הארה ב' לג' וג' לד', אבל כללות השכינה אינה שורה אלא על ס' רבוא מישראל: והוא מאמר הכתוב ה' פירוש כללות השכינה **מסיני בא** להקביל ישראל, ובעצת השכינה להקביל עם נבחר עם יציאתה יצאו ב' אורות ובאו אחד דרך **חר שעיר** ואחד דרך **חר פארן** לישראל שעברו דרך שם לסיבה ידועה, ולזה הקדים **מסיני בא** שהיא ביאת כללות השכינה ואחר כך הודיע חלקי אורה שבאו דרך מקומות הלז, ודקדק לומר **זרח וחופיע** להעיר שלא הלך דרך שם אלא זריחה אחת והופעה אחת ממנו, ולשון הופעה יאמר על חלק מועט מהקדושה כדרך אומרים ז"ל (מכות כ"ג ב) הופיעה רוח הקודש במדרשינו, שהוא גדר קטן שבבחינת השראת אור השכינה, ויחס לבני שעיר גדר גדול מגדר של ישמעאל כפי מדרגתו כי הוא למעלה מישמעאל: ובזה נתישבו כל הדקדוקים, גם מה שהקדים זכרון סיני לביאה ובשעיר ובפארן הקדים לזריחה והופעה כי במקום זכרון ה' הוא מאמר הופיע וזרח והבן, והכוונה בכל המאמר להעיר מעלתם להרבות בברכתם כי ראויים הם לברכה, וזה מדרך הרוצה לברך בכל לבו לעורר הדברים להלהיב הלב לברך בכל לבו, וכן תמצא שעשה יצחק כשרצה לברך יעקב היה מקרבו אליו ואמר לו **גִּשָּׁה נָא וְשָׂקָה לִי בְּנִי** (בראשית כז, כו), וזה מדברים המעוררים:

לג יח שערי זבול. **שִׁמְח זְבוּלֵן בְּצִאתָךְ וַיִּשְׁכַּר בְּאַהֲלֶיךָ**. הנה אם בן תורה שיושב תמיד ולומד והוגה בתורה, ופתאום הגיע למצב שצריך לצאת לעבודה ולהתעסק במסחר, אז קשה לו מאוד, הוא מצטער על שעכשיו צריך להתבטל מלימוד התורה, שעד עכשיו היה יושב ועוסק בתורה, והיה לו זמן לטבול כל פעם במקוה, ואח"כ להתפלל במנין כדבעי, ולשבת וללמוד כל היום ולילה, היה לו עוה"ב ועוה"ז ביחד, ועכשיו הוא עסוק, ולא בכל יום יש לו זמן לטבול במקוה²¹ ולהתפלל במנין, אלא צריך להתפלל במהירות ועובד קשה, ורק אח"כ קובע עיתים לתורה, ומצטער על מצבו החדש. אבל באופן של יששכר וזבולון שעשו שותפות, **זְבוּלֵן לְחֹזֶף יָמִים** (בראשית מט, יג) ויוצא לפרקמטיא ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר, ויששכר יושב ולומד הרבה, ואינו צריך לדאוג לפרנסה, כמו שפירש"י ז"ל, ובכח זה יצאו מיששכר מאתים ראשי סנהדראות והרבה תלמידי חכמים, וא"כ יששכר וזבולון מתחלקים בעוה"ב, ונחשב כמו שזבולון ג"כ יושב ולומד תורה, ושכרו גדול מאוד בשמים, וגם מצליח בזה העולם, וא"כ באופן כזה אפילו שזבולון הוא סוחר, אבל גם שמח מאד דכיון דע"י מסחרו הגדול, אלפי תלמידי חכמים יושבים ועוסקים בתורה ובמצות. וזהו כוונת הפסוק **שמח זבולון בצאתך**, שזבולון לא מצטער על מה שעוסק ויוצא למסחר, אדרבה, הוא תמיד בשמחה שיש היכולת בידו לחזק לומדי תורה, ובזה הוא מקיים התורה ומחזיק רבנים ראשי ישיבות ראשי סנהדרין, אבל ביששכר, זהו רק באהליך, שכל זמן שיששכר יושב ולומד תורה יומם ולילה, אז הוא **שמח**, אבל כשח"ו הוא מוכרח לעשות עסקים ולצאת למסחר אז צערו גדול מאד, ולכך רק בזמן שיששכר באהליך שמחתו גדולה שיכול לישב על התורה והעבודה ולעסוק בתורה ובמצות. ע"כ. בהמשך מביא מעשה מפורק באמינותו, ונמנעתי מלהביאו.

הרב גור-אריה צור נר"ו²². **דרשת ויקבר אתו בג' ובאור המשנה: "עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות" ובהם מקום קבורתו של משה (אבות פ"ה מ"ו)**
ויקבר אתו בג' בארץ מואב מול בית פְּעֹר וְלֹא יָדַע אִישׁ אֶת-קִבְרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה
ויקבר אתו בג' פירש"י הקב"ה בכבודו. רבי ישמעאל אומר הוא קבר את עצמו.
לעומקו של מקרא, ועל דרך הרמז, לדעה הראשונה ברש"י שהקב"ה בכבודו קברו למשה, יש רמז במלה בג' שהיא בגימטרי' י"ה. וכאילו כתוב ויקבר אותו י-ה.

²¹ נראה מדבריו, שיש עניין לטבול כל יום כדי ללמוד תורה בקדושה, אע"פ שהטובל כל יום לכאורה מבטל את הסיבה של טבילת עזרא וד"ל. וי"א שלעוסקים בתורת הנסתר חשוב מאוד לטבול לפני תלמודם גם אם טהורים מטומאה היוצאת מהגוף.

²² הדברים, לפחות בחלקם הופיעו כבר בעבר.

ולדעה השניה ברש"י, לדעת ר' ישמעאל, שמושה קבר את עצמו יש לומר גם כן שנרמו במילה בג'ל. שכן חסר א'. ומושה ענו מכל אדם לא יסבול גאווה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ובודאי לא במותו. לכן כתב בגי בלי א', כי גיא עם אל"ף מורה על גאווה. לכן כתב בלי א' בְּקִבְרוֹ את עצמו שלא תהיה בו לחלוחית של גאווה גם לא במותו.

ובשימת לב, בג'ל מוטעם בטעם פשטא. שְׁמֻקְבְּרוֹ מתפשטת תורתו ויראתו של משה על פני כל החיים, עד אשר ת"ח יכוננו בשם משה, "משה – שפיר קאמרת!". ולעומקו של מקרא יֵאמֹר, כי לא רק תורתו ויראתו, אלא גם ענותנותו של משה תתפשט על כל לומדי התורה ועוסקיה, ודבר זה נרמו במלה בג'ל, ויכוון בזה ר' ישמעאל ליי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, שנאמר בג'ל. בי"ג.

וכמו התורה והיראה שאינן ירושות, אלא ניתנות למי שעמל בהן, כן מדת הענוה אינה ירושה אלא ניתנת למי שעמל בה. וכמאמר אור החיים הק' שגם משה לא ירש את ענותנותו ולא קבלה במתנה, אלא עמל על מדת הענוה, ואשר על כן משבחת אותו התורה על עמלו: וְהָאִישׁ מִשֶּׁה עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָדָמָה. [במדבר יב, ג'] ולזה אין אדם משיג לעמוד בכוחו לשמוע קול אלהים חיים זולת האיש אשר הפך חומר ופשאו צורה כמו שרשמנו במקומות אחרים שזה אין לו גוף ויכול שאת דבר מלך. כן לשון האוה"ח הק'.

ונרמו במה שנאמר וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִלִּבְיַת פְּעוֹר, מול בטיפחא, הנקרא גם טרחא. ולדעת ר' ישמעאל שקבר את עצמו, כלומר כשם שטרח בקבורתו כן טרח בענותנותו.

מִלִּבְיַת פְּעוֹר, פירש רש"י קברו היה מוכן שם מששת ימי בראשית לכפר על מעשה פעור, וזה אחד מן הדברים שנבראו בערב שבת בין השמשות.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הרמוז והטעמים, נרמוזו הדברים בטעמי בְּיַת פְּעוֹר שהם מונח אתנחתא. שמקום קבורתו מִלִּבְיַת פְּעוֹר מונח למנוחתו של משה מששת ימי בראשית.

שכן מִלִּבְיַת פְּעוֹר הם ראשי תיבות: מ-ו-ל: מ-ששה לבריאה. והמלה מִלִּבְיַת פְּעוֹר מוטעמת בטיפחא לומר לך שמקום קבורתו לעולם יהיה טופח על פני כל מי שיאחז ח"ו במדת פעור. ועוד י"ל, שהטעם טפחא הוא טעם מפסיק לומר לך שאין חיבור בין ישראל לבעל פעור, אפילו כטפח, ובוה מתבטל הקטרוג על הנצמדים לבעל פעור, וזה שפירש רש"י לכפר על מעשה פעור.

ולעומקו של מקרא, יש ליתן את הדעת על כל אותן דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות, מדוע דוקא הם ומדוע דוקא בזמן זה. וכי לא יכולים להברא כל אחד ביומו הראוי לו או בזמנו שלו. מדוע חברו כולם לזמן מיוחד זה של ערב שבת בין השמשות.

ובשים לב לדברים שנאמרו במשנה (אבות פ"ה מ"ו):

עֲשֶׂה דְבָרִים נִבְרָאוּ בְּעֶרְבַת שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת, וְאֵלוּ הֵן, פִּי הָאָרֶץ, וְפִי הַבְּאֵר, וְפִי הָאֵתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמָּן, וְהַמַּטָּה, וְהַשְּׁמִיר, וְהַכֶּתֵב, וְהַמִּכְתָּב, וְהַלּוּחֹת, וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אִף הַמְזִיקִין, וְקִבְרֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים, אִף צֶבֶת בְּצֶבֶת עֲשׂוּיָהּ.

ויש לעיין תחילה בזמן המיוחד הזה של ערב שבת בין השמשות. שהוא הערב שבת הראשון של הבריאה. הוא הזמן המיוחד שרק הקב"ה יודע עתיו ורגעיו, ואין כל בריה יכולה לעמוד עליו.

ואשר על כן אין רגע מקודש ממנו, מרגע של התקדש היום. ולכן נבראו הדברים האלה שבמשנתנו ברגע קדוש זה של ערב שבת בין השמשות, כדי שְׁיִינְקוּ וישאבו מקדושת השבת, ובבוא העת כאשר יצטרכו להם יהיה בזה קדוש השם לעיני כולם.

ובתוך הרשימה הקדושה הזאת מקום קבורתו של משה. אשר משום קדושתו אין מי שיכול לעמוד עליו, ולכן נאמר ולא ידע איש את קברתו עד היום הזה. ומאי עד היום הזה יש לומר עד היום של תחית המתים שבו נאמר: הנה אלהינו זה (ישעיהו כה, ט) וכמאמר ר' ברכיה במדרש שמות רבה: אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, בעולם הזה אמרתם לפני פעם אחת זה אלי ואנוהו (שמות טו, ב), אבל לעתיד לבוא אתם אומרים אותו דבר שתי פעמים, שנאמר: ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קנינו לו ויושיענו זה יהיה קנינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

סוף התורה. ולכל חיד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל-ישראל פירש רש"י שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר ואשפרם לעיניכם (דברים ט, יז), והסכימה דעת הקב"ה לדעתו, שנאמר אשר שברת (שמות לד, א), יישר כחך ששברת (שבת פז).

ואם ישאלך אדם מדוע התורה מסתיימת בדבר עצוב כשבירת הלוחות שאנו מתענים על כך בי"ז בתמוז, ועוד ביום שמחתנו שמחת תורה, אף אתה אמור לו שאין התורה ניתנת במתנה, אלא צריך לשבר עצמו עליה. ולכן אמר לו הקב"ה יישר כחך ששברת, כאומרו חילך לאורייתא. בכח זה תשבר ותפרק כל הפירות והקושיות ויתורצו כל התירוצים וממילא רווחא שמעתתא, ותתרבה התורה בישראל. ואשר על כן אין בזה עצב כלל, אלא אדרבה, מתאים הוא בזה ליום של שמחה.

תן לחכם ויחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליונו מופיע שם):

<http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באתר דרשו <http://www.dirshu.co.il/?p=140390>

אם אתה מתעניין

בהגטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: info@maanelashon.org

© גיא להחכים את עצמך ואת שאר המכותגים ©